

Hlavní témata Evolových myšlenek

V Evolově literární tvorbě lze vyčlenit tři hlavní témata, která jsou úzce provázaná a navzájem podmíněná. Tato témata představují tři aspekty jeho akční filozofie. Označil jsem tato témata termíny vypůjčenými ze staré řečtiny. Prvním tématem je xeniteia, slovo, jež označuje stav života v cizině či být vzdálen své domovině. V Evolových dílech lze snadno nalézt pocit odcizení, pocit nepříslušnosti k tomu, co nazýval "moderním světem". Dle lidí starověku nebyla xeniteia záviděníhodným stavem. Žít obklopen barbarskými lidmi a zvyky, daleko od svého společenství lidí, kdy příčinou nebyla vlastní volba, ale často ortel soudu. Můžeme si vzpomenout, že exil byl často vyměřen nežádoucím elementům starověké společnosti, např. krátkodobé praktikování ostrakismu ve starověkých Athénách; osud, který postihl mnoho starověkých Římanů, vč. stoického filozofa Seneky; deportace celých rodin či populací atd.

Evola se po celý život nikdy "nezařadil". Ať už ve své umělecké, filozofické či esoterické fázi, vždy se cítil jako odloučenec, který se snaží připojit "ke zbytku armády". Moderní svět, jemuž spílal ve svém vrcholném díle *Revolta proti modernímu světu*, se na něm pomstil: na konci války byl obklopen světem v troskách, osamělý, straněný a očerňovaný. Přesto se mu podařilo udržet si vyrovnaný, důstojný postoj a pokračovat ve svém samostatném úkolu nočního strážce.

Druhým tématem je apoliteia čili zdržování se aktivního podílu na tvorbě lidského společenství. Evola doporučoval, že v životě mimo světa tradice a zlatého věku by se člověk měl stranit rušivého objetí zástupů a vyhýbat se aktivnímu podílu na běžných lidských záležitostech. Apoliteia se dle Evoly v podstatě vztahuje na vnitřní postoj netečnosti a nestrannosti, nutně to však neznamená praktické zdržování se politiky, pokud se jí člověk zabývá se zcela nestranným postojem: "Apolitea je vnitřní, neodvolatelný odstup od společnosti a jejích 'hodnot': nespočívá v tom, být vázán ke společnosti nějakým duchovním či morálním poutem." [26] Tento postoj je třeba dle Evoly doporučit proto, že dnes a v tomto věku neexistují žádné ideje, důvody a cíle, jež by byly hodny oddanosti.

Konečně třetím tématem je autarkeia čili soběstačnost. Hledání duchovní nezávislosti zavedlo Evolu daleko od rušných křížovatek lidských interakcí, aby prozkoumal a vyložil stezky dokonalosti a askeze. Stal se studentem starověkých esoterických a okultních učení o "osvobození" a své závěry publikoval v několika knihách a článcích.

Xeniteia

Následující slova, jež promlouval Dobročinný duch ke Zkázonosnému duchu v Yasně, zoroastrijské sbírce hymnů a modliteb, mohou sloužit jako charakteristika Evolova postoje k modernímu světu: "Ani naše myšlenky, ani učení, ani úmysly, ani naše přednosti, ani slova, ani naše skutky, ani představy, ani naše duše nejsou v souladu." [27] Evola po celý život žil zásadovým a promyšleným způsobem, který by bylo možno zjednodušeně odmítnout jako intelektuální povýšenectví či dokonce škarohlídství. Avšak důvody Evolova zavržení sociálně-politického řádu, v němž žil, je třeba hledat jinde, a to v jasně vyjádřeném Weltanschauungu čili světonázoru.

Je samozřejmé, že Evolův pocit odcizení se společností, v níž žil, byl opětován. Každý, kdo odmítá uznat legitimitu "Systému" nebo se podílet na životě komunity, kterou neuznává za svou, hlásaje vyšší loajalitu a příslušnost k jiné zemi, světu či ideologii, je nucen žít jako cizák ve starověkém Řecku, obklopen nedůvěrou a nepřátelstvím. [28] Abychom pochopili důvody Evolova nekompromisního postoje, potřebujeme nejdříve definovat koncepty "tradice" a "moderního světa", jak je Evola používal ve svých dílech.

Obecně vzato lze termín tradice chápat několika způsoby: 1) jako archetypální mýtus (někteří členové italské politické pravice zavrhlí toto hledisko jakožto "zneschopňující mýtus"); 2) jako způsob života v určité době, např. středověku, feudálním Japonsku, Římské říši; 3) jako souhrn tří principů: "Boha, země, rodiny"; 4) jako anamnézu či historická paměť obecně; a 5) jako souhrn náboženských učení, jenž má být zachován a předáván příštím generacím. Evola chápal Tradici především jako archetypální mýtus, tj. jako přítomnost Absolutna v určitých historických a politických formách. Evolovo Absolutno není náboženský princip či noumenon (skutečnost, která existuje nezávisle na zkušenosti a postihuje se čistým rozumem – pozn. překl.), natož theistický Bůh, ale spíše tajuplná sféra či dynamis, síla. Evolova tradice se vyznačuje "bytím" a stabilitou, zatímco moderní svět se vyznačuje "utvářením". Ve světě tradice byly stabilní sociálně-politické instituce na svém místě. Příkladem světa Tradice byly dle Evoly starověká římská, řecká, indická, čínská a japonská civilizace. Tyto civilizace prosazovaly striktní kastovní systém; vládla jim válečnická šlechta a vedly války za rozšíření hranic svého impéria. Slovy Evoly: "Tradicionalní svět znal božské království. Znal most mezi dvěma světy, jmenovitě iniciaci. Znal dva výborné způsoby navázání kontaktu s transcendentem, jmenovitě hrdinský čin a rozjímání. Znal meditaci, jmenovitě obřady a věrnost. Znal společenský základ, jmenovitě tradicionalní zákon a kastovní systém. A znal politický zemský symbol, jmenovitě říši." [29]

Evola tvrdí, že základní víra tradicionalního světa je "neviditelná": "Přidržovala se toho, že pouhá tělesná fyzická existence či 'život' nemá smysl, pokud se nepřibližuje vyššímu světu či tomu, co je 'více než život', a pokud nejvyšší touha člověka nespočívá v podílení se na hyperkosmu a získání účinného a konečného osvobození se od pouta představovaného stavem lidstva." [30]

Evola podporoval cyklický pohled na dějiny, filozofický a náboženský názor s bohatým kulturním dědictvím. Ačkoliv ho někdo může odmítat, zaslouží si tolik respektu jako lineární

pohled na dějiny podporovaný theismem, s nímž souhlasím, či jako progresivní hledisko, jež zastával Engelsův "vědecký materialismus", či jako naděje plný a optimistický pohled různých new age hnutí, dle nichž vesmír podstupuje trvalou a nezvratnou duchovní evoluci. Dle cyklického pohledu na dějiny, který hlásá hinduismus, jenž Evola přijal a upravil tak, aby vyhovoval jeho názorům, žijeme nyní ve čtvrtém věku kompletního cyklu, tzv. Kali-juze, období vyznačujícím se úpadkem a rozkladem. Dle Evoly nejnápadnější fáze této "juga" éry zahrnovaly vznik pre-sokratovské filozofie (charakteristické odmítáním mýtu a přílišným zdůrazňováním rozumu); zrod křesťanství; renesanci; humanismus; protestantskou reformaci; osvícenství; francouzskou revoluci; revoluce v Evropě roku 1848; nástup průmyslové revoluce; a bolševismus. Tudíž pro Evolu "moderní svět" nezačínal v 17. století, ale spíše ve 4. stol. př. n. l.

Evola a Eliade

Evolovo odmítání moderního světa může kontrastovat s jeho přijímáním, podporovaném Mircea Elidem (1907-1986), renomovaným historikem náboženství, s nímž se Evola několikrát sešel osobně a s nímž si dopisoval až do své smrti roku 1974. Oba muži se poprvé setkali v roce 1937. Do té doby Eliade dosáhl působivých akademických úspěchů, včetně bakalářského titulu filozofa na bukureštské univerzitě a titulů M.A. a Ph.D. v sanskrtu a indické filozofii na univerzitě v Kalkatě. Evola již byl uznávaným spisovatelem a vydal některá svá nejvýznamnější díla, jako byla Hermetická tradice (1931), Revolta proti modernímu světu (1934) a Mysterium grálu (1937).[31]

Eliade četl ve dvacátých letech Evolova raná filozofická díla a "obdivoval jeho inteligenci a ještě více hutnost a srozumitelnost jeho prózy." [32] Mezi mladým rumunským učením a italským filozofem, který byl o devět let starší než Eliade, se rozvinulo intelektuální přátelství. Jejich společný zájem o jógu vedl Evolu roku 1926 k napsání knihy *L'uomo e la potenza* (Člověk jakožto síla), která byla roku 1949 přepracována pod novým názvem *Jóga síly*, [33] a Eliadeho k napsání uznávaného vědeckého díla *Jóga: Nesmrtelnost a svoboda* (1933). Jak Eliade vzpomíná ve svých autobiografických zápiscích: "Když jsem pobýval v Kalkatě (1928-31), dostával jsem od něho dopisy, v nichž mne naléhavě žádal, abych s ním nemluvil o józe nebo 'magických silách', s výjimkou zpráv o pravdivých událostech, jichž jsem byl osobně svědkem. V Indii jsem od něj také dostal několik publikací, pamatuji si z nich však jen několik vydání časopisu *Krur*." [34]

K prvnímu setkání Evoly a Eliadeho došlo v souvislosti se slavnostním obědem, který pořádal filozof Nae Ionescu. Evola v tu dobu cestoval po Evropě, získával kontakty, pořádal přednášky "ve snaze koordinovat elementy, které do jisté míry mohly představovat [T]radicionální myšlenku na politicko-kulturní úrovni." [35] Eliade si vzpomínal na Evolův obdiv ke Corneliu Codreanu (1899-1938), zakladateli rumunského nacionalistického a křesťanského hnutí, známého jako "Železná garda". Evola a Codreanu se potkali ráno v den oběda. Codreanu pověděl Evolovi o účincích, jež mělo na jeho duši uvěznění, a o jeho objevu rozjímání v osamění a tichu vězeňské cely. Ve své autobiografii Evola popsal Codreanu jako "jednu z nejvzácnějších a nejduchovněji orientovaných postav, které v té době poznal v nacionalistických hnutích." [36] Eliade napsal, že na obědě "jím [Codreanem] byl Evola stále

oslněn. Matně si vzpomínám na jeho zmínky ohledně vymizení kontemplativních disciplín v politické bitvě o Západ.”[37] Avšak zaměření obou učenců bylo vlastně odlišné. Jak si Eliade zapsal: ”Jednou jsem od něj dostal dost rozhořčený dopis, v němž mi vytýkal, že ho nikdy necituji, ne více než Guénon. Odpověděl jsem mu, jak nejlépe jsem uměl, a jednoho dne musím podat důvody a vysvětlení, která si ona odpověď žádala. Můj argument ani nemohl být jednodušší. Knihy, jež píšu, jsou určeny dnešnímu čtenářstvu, a ne zasvěcencům. Na rozdíl od Guénona a jeho napodobitelů věřím, že nemám nic, co bych mohl napsat zvláště pro ně.”[38]

Z Eliadových zmínek musím učinit závěr, že nesdílel, ani se nezajímal o Evolovy esoterické názory a sklony. Domnívám se, že pro Eliadovu averzi jsou tři důvody. Za prvé Evola, jako všichni tradicionalisté, předpokládal existenci vyšší, sluneční, královské a esoterické primární tradice a zasvětil svůj život jejímu popisu, studování a oslavování v mnoha jejích formách a rozmanitostech. Tuto tradici také stavěl nad a proti tomu, co přezdíval ”tellurické” moderní populární kultury a civilizace (jako byla rumunská, k níž patřil Eliade). V Revoltě proti modernímu světu můžeme nalézt mnoho příkladů tohoto srovnání.

Eliade zase odmítal zdůrazňování esoterismu, protože se domníval, že má omezený vliv na lidského ducha. Eliade tvrdil, že omezovat hodnotu evropských duchovních výtvořů výhradně na jejich ”esoterický význam” je obráceným redukcionismem materialistického postoje, který zastával Marx a Freud. Také nevěřil v existenci primární tradice: ”Byl jsem nedůvěřivý k její umělé a historické povaze,” napsal.[39] Za druhé Eliade odmítal negativistický či pozitivistický pohled na svět a stav lidstva, jenž byl vlastní Guénovu a Evolovu myšlení. Na rozdíl od Evoly, který věřil v pokračující ”rozklad” dnešní západní kultury, Eliade tvrdil: ”Do té míry... věřím v tvořivost lidského ducha, že nemohu ztrácet naději: kultura, i v období soumraku, je jediným způsobem, jak zprostředkovat jisté hodnoty a předat jisté duchovní poselství. V nové Noemově arše, jejímž prostřednictvím by mohlo být zachráněna duchovní tvorba Západu, nestačí jen L’esotérisme de Dante Reného Guénona; musí v ní být i poetické, historické a filozofické chápání Božské komedie.”[40]

Konečně sociálně-kulturní prostředí, které oslavoval Eliade, se velmi odlišovalo od toho, jež preferoval Evola. Když si Indie znovu získala nezávislost, Eliade začal věřit, že Asie znovu vstoupí do historie a světové politiky, a že jeho vlastní lid, Rumuni, ”by mohli mít rozhodující roli v nadcházejícím dialogu mezi Západem, Asií a kulturami lidu starého typu.”[41] Oslavoval rolnické kořeny rumunské kultury, protože prosazovaly universalismus a pluralismus, spíše než nacionalismus a provincialismus. Eliade napsal: ”Zdálo se mi, že začínám rozeznávat společné prvky ve všech rolnických kulturách, od Číny a jihovýchodní Asie ke Středomoří a Portugalsku. Všude jsem nalézal to, co jsem později nazval ”kosmická religiozita”: tj. vůdčí úlohu symbolů a představ, náboženský respekt k zemi a životu, víru, že posvátno se projevuje přímo skrze mystérium plodnosti a kosmické opakování.”[42]

Tyto závěry by se nemohly diametrálněji lišit od Evolových názorů, jak je formuloval zvláště v Revoltě proti modernímu světu. Dle doktríny v ní obsažené je kosmická religiozita nižší a narušená forma duchovna či, jak ji nazval, ”lunární spiritualita” (Měsíc na rozdíl od Slunce není zdrojem světla, ale pouze odráží sluneční světlo, protože ”lunární spiritualita” je závislá na Bohu, Všemohúru, nebo jiné metafyzické variantě Absolutna), jež se vyznačuje mystickou

odevzdaností.

Ve své zatím nepřeložené autobiografii, *Il cammino del cinabro* ("Cesta cinobru"), Evola popisuje svou duchovní a intelektuální cestu cizími krajinami: náboženskou (křesťanství, theismus), filozofickou (idealismus, nihilismus, realismus) a politickou (demokracie, fašismus, poválečná Itálie). Pro čtenáře neobeznámené s hermetismem připomínáme, že cinnabar je rudý kov představující rubedo neboli červeň, která je třetím a posledním stupněm vnitřní transformace člověka. Evola na začátku své autobiografie vysvětluje: "Můj přirozený pocit oddělenosti od toho, co je lidské, pokud jde o mnoho věcí, které jsou zvláště na emocionální rovině obvykle považovány za 'normální', se ve mně projevovala už ve velmi útlém věku." [43]

[26] Julius Evola, *Cavalcare la tigre*, str. 175.

[27] Yuri Stoyanov, *The Hidden Tradition in Europe*, New York: Penguin, 1994, str. 8.

[28] Latinské slovo *hostis* znamená "hosta" i "nepřítele." To ukazuje obecný pohled Římanů na cizince.

[29] Julius Evola, *Revolt against the Modern World*, Rochester, VT: Inner Traditions, 1995, str. 6. První část knihy se zabývá významnými koncepty, citovanými ve výňatku. Druhá část knihy se zabývá moderním světem.

[30] Tamtéž.

[31] Všechna tato díla byla přeložena do angličtiny a vydalo je Inner Traditions.

[32] Mircea Eliade, *Exile's Odyssey*, Chicago: University of Chicago Press, 1988, str. 152.

[33] Julius Evola, *The Yoga of Power*, přeložil Guido Stucco, Rochester, VT: Inner Traditions, 1992.

[34] Mircea Eliade, *Journal III, 1970-78*, Chicago: University of Chicago Press, 1989, str. 161.

[35] Julius Evola, *Il cammino del cinabro*, str. 139.

[36] Tamtéž.

[37] Eliade, *Journal III, 1970-78*, str. 162.

[38] Tamtéž., str. 162-63.

[39] Mircea Eliade, *Exile's Odyssey*, str. 152. Viz také Alain de Benoist, jenž ho dlouze cituje.

[40] Tamtéž. Tuto kritiku opakoval S. Nasr v rozhovoru do časopisu *Gnosis*.

[41] Mircea Eliade, *Journey East, Journey West*, San Francisco: Harper & Row, 1981-88, str. 204.

[42] Eliade, *Journey East, Journey West*, str. 202.

[43] Evola, *Il cammino del cinabro*, str. 12.

Zdroj Guido Stucco: *The Legacy of a European Traditionalist: Julius Evola in Perspective*.
Český překlad – Wolf (Bratrstvo).